

Aanvullend Ecologisch onderzoek Wilhelminastraat 72-84 te Bodegraven

(m.b.t. Gierzwaluw en Vleermuizen)

Uitgave: oktober 2019

Watersnip-rapport 19A063

Colofon

Titel	Aanvullend Ecologisch onderzoek Wilhelminastraat 72-84 te Bodegraven
Status rapport	Concept
Projectnummer	19A063
Datum uitgave	oktober 2019
Samenstellers	Brigit van Dam, adviseur Watersnip Advies John van Gemeren, senior adviseur Watersnip Advies Meia Domburg, medewerker Watersnip Advies
Foto's	Watersnip
Naam opdrachtgever	Van den Oudenrijn Aannemersbedrijf Klipperaak 2 2411 ND Bodegraven
Contactpersoon opdrachtgever	de heer W. Kaandorp (IntROview B.V.)

Alle auteursrechten ten aanzien van dit rapport worden uitdrukkelijk voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Watersnip Advies, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
2	Wettelijk kader	4
2.1	Europese richtlijnen	4
2.2	Landelijk natuurbeleid- en wetgeving	4
2.2.1	Wet Natuurbescherming 2017 (Wnb)	4
3	Locatiebeschrijving	8
3.1	Huidige situatie	8
3.2	Plannen	8
3.3	Gierzwaluw in relatie tot het plangebied	9
3.4	Vleermuizen in relatie tot het plangebied	9
4	Methode en materialen	10
4.1	Methode	10
4.1.1	Onderzoek Gierzwaluw	10
4.1.2	Onderzoek Vleermuizen	10
5	Resultaten	12
5.1	Gierzwaluw	12
5.1.1	Veldbezoek 1	12
5.1.2	Veldbezoek 2	12
5.1.3	Veldbezoek 3	13
5.2	Vleermuizen	13
5.2.1	Veldbezoek 1	13
5.2.2	Veldbezoek 2	14
5.2.3	Veldbezoek 3	15
5.2.4	Veldbezoek 4	15
6	Conclusies en aanbevelingen	18
6.1	Gierzwaluw	18
6.2	Vleermuizen	18
6.3	Aanbevelingen t.b.v. Gierzwaluw	18
6.4	Aanbevelingen t.b.v. Vleermuizen	18
7	Bronnen	20
	Bijlage I Foto's gebouwen	22

1 Inleiding

Voor een woningbouwontwikkeling van 25 woningen aan de Wilhelminastraat 72-82 in Bodegraven is een ecologisch onderzoek uitgevoerd. De voormalige timmerfabriek en de daarnaast aanwezige bebouwing, zoals een garagebedrijf zal worden gesloopt. Een deel is al eerder gesloopt en ligt nu braak. Het huis met nummers 74 en 76 blijft staan en zal worden gerenoveerd.

De locatie Wilhelminastraat 84 maakt geen onderdeel uit van deze ontwikkeling. In dit onderzoek is dit plangebied wel meegenomen. Voor dit plangebied is nog een onderzoek naar een woningbouwontwikkeling gaande.

Op 31 mei 2019 heeft Watersnip Advies een ecologisch onderzoek uitgevoerd aan de Wilhelminastraat 72-84 te Bodegraven (Watersnip-rapport 19A052). Tijdens de bouwkundige inspectie bleek dat de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van de Gierzwaluw en verblijfplaatsen van vleermuizen in het kader van de Wet Natuurbescherming niet konden worden uitgesloten. Voor deze soorten is een aanvullend ecologisch onderzoek uitgevoerd in juni tot en met september waarvan de resultaten in dit rapport zijn verwerkt.

Er is gewerkt volgens de juridisch erkende Kennisdocumenten van BIJ12 en het Vleermuisprotocol 2017 van de Gegevensautoriteit Natuur'.

In deze rapportage wordt beschreven hoe het ecologisch onderzoek is uitgevoerd, wat de bevindingen zijn van dit onderzoek en de daarbij behorende voorlopige conclusies en aanbevelingen.

2 Wettelijk kader

2.1 Europese richtlijnen

Binnen de Europese Unie vormen de Natura2000-gebieden een netwerk van beschermde natuur. Het doel van deze gebieden is het behoud van de biodiversiteit in Europa. Het beschermen van kwetsbare planten en dieren en hun leefgebieden is hierbij het uitgangspunt. Deze richtlijnen zijn in Europa uitgewerkt in de Vogel- en Habitatrichtlijn. In de Nederlandse wetgeving zijn deze geïmplementeerd in de Wet Natuurbescherming. Deze wet is van kracht geworden op 1 januari 2017.

2.2 Landelijk natuurbeleid- en wetgeving

2.2.1 Wet Natuurbescherming 2017 (Wnb)

In de Wet Natuurbescherming zijn per 1 januari 2017 drie wetten opgenomen, te weten de *Natuurbeschermingswet*, *Flora- en faunawet* en *Boswet*.

Natura2000-gebieden

In Nederland zijn gebieden aangewezen als speciale beschermingszones. Deze gebieden vallen onder de Vogelrichtlijn en/of de Habitatrichtlijn en worden aangeduid als Natura2000-gebieden. Voor deze gebieden zijn instandhoudingsdoelen geformuleerd. Per provincie is het college van Gedeputeerde Staten verantwoordelijk voor het treffen van instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen. Tevens heeft de provincie de bevoegdheid om bijzondere landschappen of bijzondere provinciale natuurgebieden aan te wijzen, mits deze niet reeds onder een Natura2000-gebied vallen.

Activiteiten die mogelijk negatieve gevolgen hebben voor de kwaliteit van de natuurlijke habitats, of habitats van soorten kunnen verslechteren of een significant verstoring effect zouden kunnen hebben op aangewezen soorten binnen een gebied, zijn vergunningsplichtig.

Soorten

De soortenbescherming is bedoeld om in het wild levende planten- en diersoorten te beschermen als er werkzaamheden plaatsvinden in en rond het leefgebied van een soort. In de Wet Natuurbescherming worden drie beschermingsregimes onderscheiden; Europees beschermde soorten vallen onder beschermingsregime soorten "Vogelrichtlijn (wnb-vrl) en beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn" (wnb-hrl) en nationaal beschermde soorten vallen onder beschermingsregime "andere soorten" (wnb- andere soorten).

Werkzaamheden die schade kunnen veroorzaken aan soorten zijn, o.a; (ver)bouwen, slopen, of wegen aanleggen, water dempen en graven. Voor werkzaamheden die geen schade veroorzaken aan beschermde soorten, hoeft vooraf niets geregeld te worden. Als het echter onmogelijk is om schade aan beschermde soorten te voorkomen, dan moet vooraf bepaald worden of er een vrijstelling geldt of dat er een ontheffing moet worden aangevraagd. De voorwaarden verbonden aan een vrijstelling of ontheffing zijn afhankelijk van de mate van bescherming van de planten- en diersoorten die binnen het plangebied voorkomen.

Wanneer in geval van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geen schade ontstaat aan beschermde planten en dieren, is het mogelijk te werken met een goedgekeurde gedragscode die toepasbaar is voor de geplande activiteiten en de aangetroffen soorten. Indien dit niet het geval is en er schade ontstaat aan beschermde soorten dient een ontheffing te worden

aangevraagd. Ontheffingen worden aangevraagd bij de provincie. De voorwaarden verbonden aan een vrijstelling of ontheffing zijn afhankelijk van de mate van bescherming van de planten- en diersoorten die binnen het plangebied voorkomen. Een ontheffing wordt alleen toegekend als de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar brengen.

Door het nemen van (mitigerende) maatregelen kan een ontheffingsaanvraag in de meeste gevallen voorkomen worden. Deze maatregelen dienen voorafgaande aan de werkzaamheden uitgevoerd te worden om zo de functionaliteit van het plangebied voor de beschermde soort(en) ten allen tijden te behouden. Het gaat daarbij dus om het voorkómen van schade (zie figuur 1).

Deze mitigerende maatregelen dienen opgesteld te worden door of in samenwerking met een ter zake kundige.

Ook het integreren van ecologische maatregelen in onderdelen van het plan met het oog op consolideren van het leefgebied voor populaties kan een ontheffingsaanvraag voorkomen.

Figuur 1: Stappenplan onderzoek Wet natuurbescherming (Bron: www.regelink.net)

In het kader van de Wet natuurbescherming zijn alle vogels beschermd. Tijdens het broedseizoen zijn de nesten van alle vogels beschermd en mogen niet verontrust worden. Nesten van sommige vogelsoorten zijn jaarrond beschermd. Ten aanzien van jaarrond beschermde nesten onderscheidt de Wnb vijf categorieën: nesten die buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (1), nesten van koloniebroeders die jaarlijks dezelfde vaste broedplaats hebben (2), nesten van vogels die niet in kolonie broeden maar wel jaarlijks dezelfde vaste broedplek hebben (3), nesten van vogels die

jaarlijks gebruik maken van hetzelfde nest (4) en ten slotte nesten van vogels die geneigd zijn terug te keren naar de broedplek van het vorige jaar, maar wel flexibel genoeg zijn om zich elders te vestigen indien nodig (5). De nesten van de vogelsoorten van categorie 1 t/m 4 zijn jaarrond beschermd. De nesten van de soorten in categorie (5) zijn jaarrond beschermd als er onvoldoende alternatieven zijn of als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Algemene zorgplicht (artikel 1.11)

Voor Natura2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende planten- en diersoorten geldt de algemene zorgplicht. Deze bepaalt dat een ieder die weet dat zijn of haar handelen nadelige gevolgen kan hebben voor Natura2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en flora en/of fauna, deze handelingen achterwege dient te laten, of verplicht is om maatregelen te nemen (voor zover redelijkerwijs kan worden gevraagd) die deze negatieve gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken. De zorgplicht kan gezien worden als algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt.

Houtopstanden, hout en houtproducten

Het is verboden om een houtopstand buiten de grenzen van de bebouwde kom geheel of gedeeltelijk te kappen, zonder hier voorafgaande aan de werkzaamheden melding van te doen bij Gedeputeerde Staten. Indien er houtopstand gekapt moet worden geldt er een herplantplicht.

Let wel, hakhoutbeheer geldt als bestendig beheer. Het gaat om kappen ter verwijdering op korte of langere termijn.

Toetsing Wet Natuurbescherming

Het plangebied ligt midden in de bebouwde kom van Bodegraven. Het gaat om een garage, een voormalige timmerfabriek, twee reeds bestaande woningen die gerenoveerd gaan worden, een braakliggend terrein, een woning met schuren en een bedrijfspand. Schade t.a.v. Natura2000-gebieden is daarom niet aan de orde.

In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het onderzoek naar Gierzwaluw en vleermuizen beschreven.

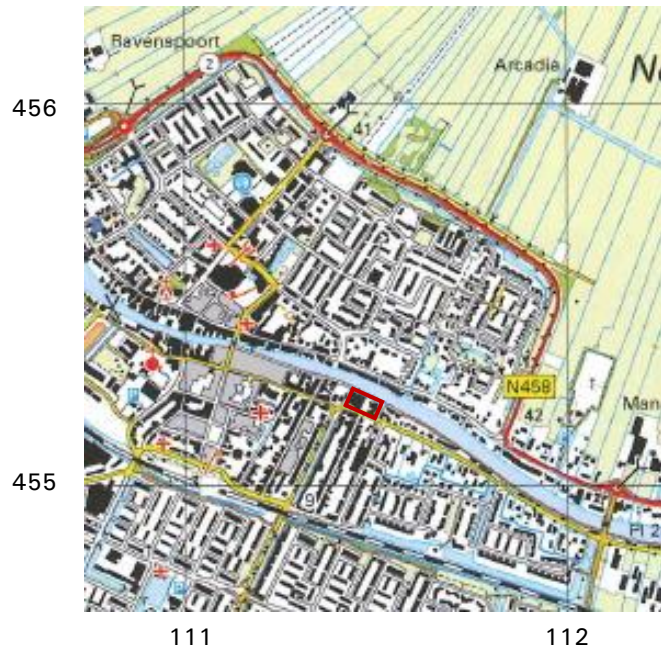
Er is geen sprake van het kappen van houtopstanden. De herplantplicht in het kader van de Wet Natuurbescherming is daarom niet aan de orde.

3 Locatiebeschrijving

3.1 Huidige situatie

De plangebieden liggen in de kilometervakken met de Amersfoortse coördinaten 111,455.

Het plangebied omvat diverse panden die verschillend in gebruik zijn en een braakliggend terrein. De panden liggen met de voorzijde, dat is de zuidzijde, aan de Wilhelminastraat. Aan de achterzijde grenst het plangebied aan de Rijnkade. Nummer 84 grenst aan een woonhuis. Nummer 72 is in gebruik door een autogaragebedrijf. Het huis met de nummers 74 en 76 wordt bewoond. Het erachter gelegen pand (in dit rapport 72-1) was in gebruik als timmerfabriek en stamt uit 1928. De nummers 78 en 80 zijn al gesloopt. Op het braakliggende terrein staat een bouwkeet en een keet met gaten en kieren waar planten dwars door heen groeien. Het terrein zelf is voor een groot deel verhard met steltonplaten. Het zanderige deel is begroeid met planten en zaailingen van bomen. Huisnummer 82 is in slechte staat en is dichtgetimmerd. Aan de achterzijde bevindt zich een stenen schuurtje met een houten aanbouwsel. Op nummer 84 bevindt zich een bedrijfspand met aan de achterzijde een oud kaaspakhuis.

Figuur 2: Plangebied (rode contour)

3.2 Plannen

Rohato Van den Oudenrijn Beheer B.V. is voornemens de panden op nummer 72, 72-1 en 82 te slopen. Er zijn plannen om op het terrein van de nummers 72 t/m 82 25 woningen mogelijk te maken.

Daarnaast zijn er ook ontwikkelingen gaande om te onderzoeken of op nummer 84 ook woningbouwontwikkeling mogelijk is. Hiervoor is dit pand ook in het onderzoek meegenomen.

Figuur 3: Het plangebied met de huisnummers

3.3 Gierzwaluw in relatie tot het plangebied

De Gierzwaluw is een beschermde inheemse diersoort. De Gierzwaluwen zijn voor hun nest afhankelijk van (oude) gebouwen met geschikte holtes zoals onder de dakgoot, achter een regenpijp, dakkapel, dakpan of een gat in de muur. Nesten van de Gierzwaluw zijn het gehele jaar beschermd omdat zij elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden (categorie 2). De Gierzwaluwen vangen hun voedsel in de lucht boven dorpen en steden in luchtlagen waar zich veel insecten bevinden. De Gierzwaluw is een lange-afstandstrekker die in de winter in het gebied tussen Mali, Congo en Mozambique in Afrika verblijft.

3.4 Vleermuizen in relatie tot het plangebied

In Nederland komen circa 16 verschillende soorten vleermuizen voor, waarvan 7 soorten min of meer algemeen zijn en 9 soorten zeldzaam tot zeer zeldzaam. Daarnaast zijn 3 soorten uit Nederland verdwenen en 2 soorten als dwaalgast waargenomen. Vleermuissoorten stellen ieder specifieke eisen aan hun leefomgeving en verblijfsplaatsen. Zo zijn er soorten die voornamelijk voorkomen in bosgebied en soorten die een min of meer verstedelijkte omgeving prefereren. Daarnaast zijn er soorten die gedurende de dag in bomen of in gebouwen verblijven.

Om de relevante vleermuissoorten voor het plangebied in te kunnen schatten is een bureaustudie uitgevoerd. Uit de bureaustudie blijkt dat er verschillende beschermde vleermuissoorten voorkomen in de omgeving van het plangebied zoals Baardvleermuis, Gewone dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Rosse vleermuis, Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis en Laatvlieger.

4 Methode en materialen

4.1 Methode

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de actuele kennisdocumenten voor de Gierzwaluw en vleermuizen van BIJ12. Voor vleermuizen is het Vleermuisprotocol 2017 van de Gegevensautoriteit Natuur gevolgd. In juni tot en met september 2019 hebben deskundige medewerkers van ecologisch adviesbureau Watersnip Advies meerdere veldbezoeken gebracht binnen de voorgeschreven tijdsperioden voor bovengenoemde soorten. De resultaten van deze bezoeken zijn verwerkt tot korte veldverslagen die vervolgens zijn gebruikt als basis voor hoofdstuk 5 'Resultaten'.

4.1.1 Onderzoek Gierzwaluw

Het onderzoek naar de Gierzwaluw is uitgevoerd aan de hand van het Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*, versie 1.0 van juli 2017 van BIJ12. Het onderzoek is uitgevoerd door een deskundige medewerker van Watersnip Advies met ervaring in het inventariseren van gierzwaluwen. Ze scheren vaak in groepjes boven de stad zonder dat duidelijk is waar ze precies broeden. De aanwezigheid van een nest wordt waargenomen middels nesttelling of door het tellen en interpreteren van laagvliegende vogels met nest-indicerend gedrag.

De resultaten van het veldbezoek zijn vastgelegd in veldverslagen welke vervolgens de basis vormen voor de rapportage.

In juni en juli (zie schema) hebben gekwalificeerde medewerkers van Watersnip Advies inventarisaties gedaan in het plangebied.

datum	tijd (uur)	Type onderzoek	weertype
5 juni	21.00 - 22.50	Gierzwaluw combinatie met vleermuisonderzoek	15° C, NW 3, naderend onweer
21 juni	21.00 - 23.00	Gierzwaluw	15° C, wind NW 2, helder
2 juli	21.00 - 22.45	Gierzwaluw	17-15° C, wind NW 3, helder

4.1.2 Onderzoek Vleermuizen

Naar aanleiding van de bureaustudie is gebruik gemaakt van de kennisdocumenten van de Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Rosse dwergvleermuis en Watervleermuis van BIJ12. Deze kennisdocumenten zijn gekoppeld aan het 'Vleermuisprotocol 2017' van de Gegevensautoriteit Natuur, die gebruikt is als richtlijn. In het plangebied zijn enkel de vaste rust- en verblijfplaatsen van toepassing. In eerste instantie richt het onderzoek zich op kraamverblijfplaatsen, zomerverblijfplaatsen en paarverblijfplaatsen.

Er is gebruik gemaakt van de volgende materialen:

- Pettersson D200 batdetector
- Roland Edirol R-05 opnamerecorder
- Herkenning van Nederlandse Vleermuissoorten aan hun Geluid (CD + boek) van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierenbescherming.

De resultaten van het veldbezoek zijn vastgelegd in veldverslagen welke vervolgens de basis vormen voor de rapportage.

In juni tot en met september (zie schema) hebben gekwalificeerde medewerkers van Watersnip Advies inventarisaties gedaan in het plangebied.

datum	tijd (uur)	Type onderzoek	weertype
5 juni	21.00 - 22.50	Kraam- en/of zomerverblijf combinatie met Gierzwaluwonderzoek	15° C, NW 3, droog, door onweer inventarisatie afgebroken
8 juli	03.25 - 05.30	Kraam- en/of zomerverblijf	11° C, wind W 2, helder en droog met later wolkenvelden
23 aug	21.50 - 23.50	Paarverblijf en zwermplaats	16° C, helder, windstil na warme dag
18 sept	05.15 - 07.20	Paarverblijf en zwermplaats	8° C, wind NW 1, om 06.40 u licht regenbuitje

5 Resultaten

5.1 Gierzwaluw

Er is op gierzwaluwen geïnventariseerd middels zicht en geluid.

5.1.1 Veldbezoek 1

Woensdag 5 juni 2019, 21.00 uur - 22.50 uur, 15° C, wind NW 3, droog tot naderend onweer, zonsondergang 21.57 uur

Om 22.00 uur werden de eerste gierzwaluwen gesignaleerd rond het plangebied en hoog erboven. Er was geen enkele belangstelling voor de gebouwen in het plangebied. De gierzwaluwen trokken richting het centrum van Bodegraven ten noordwesten van het plangebied. Om 22.15 uur werden er geen gierzwaluwen meer waargenomen in de lucht en werd het stil. Er zijn geen invliegbewegingen of contact met de gebouwen waargenomen.

5.1.2 Veldbezoek 2

Vrijdag 21 juni, 21.00 uur - 23.00 uur, 15° C, wind NW 2, helder, zonsondergang 22.06 uur

Om 21.13 uur werd een grote groep van ongeveer 20 gierzwaluwen hoog in de lucht ten zuiden van het plangebied waargenomen.

Aan de achterzijde van de oude timmerfabriek was een stel houtduiven actief.

Om 21.30 uur vlogen twee gierzwaluwen vlak over het dak van de oude timmerfabriek een aantal rondjes en verdwenen daarna in de omliggende woonwijk.

Om 21.40 uur vloog een groepje van zes gierzwaluwen gierend vlak over de daken van het plangebied. Deze verdwenen eveneens in de omliggende woonwijk.

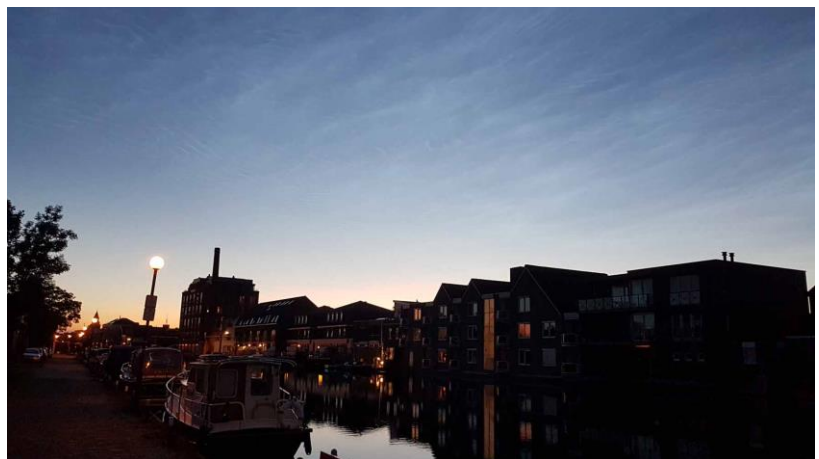
Het dak van timmerfabriek was verschillende keren een gewild object om gierend langs en tussendoor te vliegen, maar verder toonden de gierzwaluwen geen belangstelling voor het gebouw zelf.

Om 22.08 uur werd een zingende merel op de nok van nummer 82 waargenomen. Het aantal gierzwaluwen nam af en verdween naar de woonwijken ten zuiden en ten noordwesten van het plangebied.

Om 22.40 uur vloog nog één gierzwaluw tussen de nokken van de timmerfabriek door en verdween in de omliggende wijk.

Bodegraven is een zeer gierzwaluwrijk dorp. Er waren tientallen gierzwaluwen actief in de lucht. Tijdens deze langste dag bleef het lang licht mede door het natuurverschijnsel 'lichtende nachtwolken'.

Er zijn geen invliegbewegingen en contact met de gebouwen waargenomen.

Figuur 4: Lichtende nachtwolken boven de Oude Rijn op 21 juni

5.1.3 Veldbezoek 3

Dinsdag 2 juli 2019, 21.00 uur - 22.45 uur, 17-15° C, wind NW 3, helder, zonsondergang 22.05 uur

Rond 21.30 uur was een grote groep gierzwaluwen actief ten zuiden van plangebied. Om 21.56 uur was een groepje van zes gierzwaluwen eenmaal actief in het plangebied, vliegend om de nok van de oude timmerfabriek. Zij vlogen de omliggende woonwijk in. Ten zuiden van het plangebied was een grote groep gierzwaluwen jagend en gierend actief. Verder werden alleen hoogvliegende exemplaren waargenomen boven het plangebied. Om 22.40 uur werd het stil en werden geen gierzwaluwen meer waargenomen in de lucht. Er is geen contact met de gebouwen en er zijn geen invliegbewegingen waargenomen.

5.2 Vleermuizen

Het onderzoek naar het voorkomen en gebruik van de vleermuizen binnen het plangebied is uitgevoerd volgens de in 4.1.3 beschreven methode. In juni, juli, augustus en september zijn vier veldbezoeken uitgevoerd. Het onderzoek is gericht op het uitsluiten of aantonen van de volgende verblijfplaatsen:

Kraamverblijfplaatsen
Zomerverblijfplaatsen
Paarverblijf en zwermplaatsen

Kraamverblijfplaatsen en zomerverblijfplaatsen, veldbezoek 1 en 2

Kraamverblijfplaatsen worden in het voorjaar/begin zomer gebruikt door grote groepen dragende en zogende vrouwelijke dieren. Zomerverblijfplaatsen worden gebruikt door kleinere groepen of solitaire dieren die niet actief zijn in de voortplantingscyclus. Monitoring van deze beide verblijfplaatsen kan parallel plaats vinden, echter is de periode voor kraamverblijfplaatsen korter. Er is op vleermuizen geïnventariseerd middels zicht en geluid. De visuele inspectie is uitgevoerd door de panden te observeren op in- en uitvliegbevingen. Tevens is gebruik gemaakt van een batdetector en opname apparatuur om soorten te kunnen onderscheiden.

Paarverblijf en zwermplaatsen, veldbezoek 3 en 4

Paarverblijfplaatsen worden in het najaar gebruikt om zich in voort te planten. Mannetjes bakenen een territorium af door al vliegend de sociale roep te verspreiden om het territorium af te bakenen. Rond de toegang van het paarverblijfplaatsen wordt vaak door meerdere dieren op korte afstand gevlogen, ook wel zwermen genoemd. Er is op paarverblijfplaatsen geïnventariseerd middels zicht en geluid. De visuele inspectie is uitgevoerd door de panden te observeren op in- en uitvliegbevingen. Tevens is gebruik gemaakt van een batdetector en opname apparatuur om soorten en typen roepen te kunnen onderscheiden.

5.2.1 Veldbezoek 1

Woensdag 5 juni 2019, 21.57 uur – 22.50 uur, 15° C, wind NW 3, droog tot onweersbui, door onweer veldbezoek eerder afgebroken, zonsondergang 21.57 uur

Om 22.30 uur werd de eerste Gewone dwergvleermuis waargenomen, deze foerageerde in een tuin van het woonhuis Wilhelminastraat 69, tegenover Wilhelminastraat 84. Bij het langslopen van deze tuin werd hier steeds een foeragerende Gewone dwergvleermuis waargenomen.

Om 22.40 uur werd een Gewone dwergvleermuis langs vliegend boven de Oude Rijn

waargenomen.

Om 22.45 uur foerageerde een Gewone dwergvleermuis bij Wilhelminastraat 72 bij het kruispunt met de Emmakade.

Om 22.50 uur brak een onweersbui los en werden de waarnemingen onderbroken.

Er zijn geen uitvliegbewegingen en geen contact met de gebouwen waargenomen.

Extra momenten tijdens gierzwaluwbezoeken:

Vrijdag 21 juni, 21.00 uur - 23.00 uur, 15° C, wind NW 2, helder, zonsondergang 22.06 uur

Om 22.45 uur werd de eerste Gewone dwergvleermuis foeragerend aangetroffen bij Wilhelminastraat 82 en 84 bij de Lindeboom die hier in de stoep staat. Na ongeveer twee minuten kwam er een tweede Gewone dwergvleermuis bij. Er is geen contact met de gebouwen in het plangebied waargenomen.

Dinsdag 2 juli 2019, 21.00 uur - 22.45 uur, 17-15° C, wind NW 3, helder, zonsondergang 22.05 uur

Om 22.45 uur foerageerde een Gewone dwergvleermuis bij de Linde bij Wilhelminastraat 84. Er is geen contact met de gebouwen waargenomen.

5.2.2 Veldbezoek 2

Maandag 8 juli 2019, 03.25 uur - 05.30 uur, 11° C, wind W 2, helder en droog met later wolkenvelden, 5.28 u zonsopgang

Om 03.30 uur was een Gewone dwergvleermuis bij Wilhelminastraat 84 aan de achterzijde (aan de Rijn) foeragerend actief.

In de verte waren kwakende kikkers hoorbaar.

Om 03.40 uur werd een Gewone dwergvleermuis bij nummer 84 aan de voorzijde foeragerend waargenomen. Bij het naastgelegen woonhuis staat een Linde in de stoep wat een gewild object was om langs te foerageren.

Om 03.42 uur werd een Gewone dwergvleermuis bij 72 aan de voorzijde langsvliegend waargenomen en om 03.45 uur weer een Gewone dwergvleermuis foeragerend, tussen nummer 72 tussen de garage en het naastliggende woonhuis door richting de tuinen aan de Oude Rijn achter de huizen. Om 03.48 uur foerageerde in de Wilhelminastraat een Gewone dwergvleermuis. Om 03.51 uur foerageerde

Figuur 5: Het braakliggende deel van het plangebied

Figuur 6: Zwermende vleermuis (rode contour) bij Zuidzijde 2 verdween onder dakpan (rode pijl)

langs de Oude Rijn een Gewone dwergvleermuis. Om de paar minuten was hier een Gewone dwergvleermuis foeragerend actief rond een boom aan de rand van het plangebied achter nummer 82. Ook op de hoek van het Overpad en de Rijnkade was regelmatig een Gewone dwergvleermuis actief.

Naarmate het lichter het werd werden steeds minder vleermuizen gehoord en gezien.

Om 04.30 uur begonnen merels te zingen en werden wilde eenden in de Oude Rijn actief.

Om 05.00 uur vloog één Gewone dwergvleermuis rond boven de tuin en achterhuis van Wilhelminastraat 86/88 aan de kant van het Overpad, langs de gevel van nummer 84. Na een aantal rondjes boven de tuin en het Overpad, zwermt deze rond de nok van het woonhuis op Zuidzijde 2 aan de achterzijde (kant Oude Rijn). Hij tikt deze een aantal malen aan en kruipt onder een dakpan. Daarna werden geen vleermuizen meer gehoord en gezien. Er zijn geen zwervende vleermuizen in het plangebied waargenomen, geen contact met de gebouwen, alleen langsvliegende en foeragerende vleermuizen.

5.2.3 Veldbezoek 3

Vrijdag 23 augustus, 21.50 - 23.50 uur, helder, windstil na warme dag, 16° C, zonsondergang 20.49 uur

Om 21.50 uur werd een Gewone dwergvleermuis langsvliegend gehoord, om 22.10 uur vloog een tweede Gewone dwergvleermuis langs de garage.

Om 22.30 uur werden om de paar minuten langsvliegende Gewone dwergvleermuizen waargenomen, langs de Oude Rijn en de Wilhelminastraat. Aan de Wilhelminastraat vloog 22.35 uur een Laatvlieger langs.

Om 22.40 uur vloog een aantal keren een Gewone dwergvleermuis over het braakliggende terrein.

Om 23.20 uur werden twee langsvliegende Laatvliegers langs de Oude Rijn gehoord.

Om 23.30 uur werd een Laagvlieger gehoord op Wilhelminastraat ter hoogte van de garage. Na deze waarneming werd het stil en werden tot het einde van de inventarisatie geen vleermuizen meer gehoord.

De vleermuizen werden deze avond alleen gehoord. Ze vlogen voornamelijk buiten het gezichtsveld in het donker.

Er is geen enkele keer contact met de gebouwen in het plangebied waargenomen.

5.2.4 Veldbezoek 4

Woensdagochtend 18 sep 05.15 u - 07.20 u, 8° C, wind NW 1, om 6.40 u lichte regen, zonsopgang 07.19 uur

Op oprit bij Wilhelminastraat bij nummer 72 (de garage) en de daarnaast gelegen woning op nummer 64 (de nummering is hier wat vreemd) werd bij het langslopen voortdurend een roepend mannetje Gewone dwergvleermuis gehoord. Het geluid werd sterker naarmate het woonhuis op nummer 64 werd genaderd en weer zwakker de tegenovergestelde richting op. Op de hoek Overpad/Rijnkade en langs de Rijn werd tussen 05.30 uur en 05.45 uur met lange tussenpozen foeragerende Gewone dwergvleermuizen op grotere afstand gehoord.

6.45 uur foerageerden twee Gewone dwergvleermuizen boven de Rijn ter hoogte van het Overpad. In deze buurt bevindt zich de zwermplaats die op 8 juli is waargenomen. Om 6.59 uur foerageerde een Gewone dwergvleermuis langs de voorzijde van de woning op nummer 64 en de voorzijde van de garage op nummer 72 een aantal keer heen en weer. Deze vleermuis verdween tussen de huizen van de wijk aan overzijde van de Wilhelminastraat. Hierna werden geen vleermuizen meer waargenomen. Er zijn in het plangebied geen invliegbewegingen waargenomen. Aan de noordzijde van de woning op nummer 74 zijn vleermuiskasten opgehangen.

Figuur 7: Vleermuiskasten aan nummer 74

Figuur 8: Plek van zwermende vleermuizen (rode contour)

*Extra veldbezoek
zaterdagochtend 21
september, 06.15-07.15 u, 8°
C, wind NW 1, helder,
zonsopgang 07.24 uur, t.b.v.
zwermplaats*

Er waren geen baltsgeluiden bij gebouwen in het plangebied hoorbaar. Er werden wel baltsgeluiden gehoord vanaf de Oude Rijn, waarschijnlijk vanaf de overkant van de Oude Rijn. Om 06.50 uur werden twee zwermende Gewone dwergvleermuizen aan overzijde van de Rijn gezien bij een woonhuis. Daarna werden geen vleermuizen meer waargenomen.

*Extra veldbezoek donderdagavond 3 okt, 19.15 - 20.45 u, 10 ° C, wind W2, bewolkt
tussen regendagen door, zonsondergang 19.14 uur, t.b.v. uitvliegende vleermuizen*

Om 19.30 uur werden enkele uitvliegende Gewone dwergvleermuizen waargenomen welke tussen de huisnummers 62 en 64 vandaan vlogen de Wilhelminastraat in. Later werden in de tuinen achter deze huizen met regelmaat foeragerende Gewone dwergvleermuizen aangetroffen.

Bij het Overpad werden regelmatig baltsgeluiden van de Gewone dwergvleermuis gehoord. Achter nummer 84 aan de Rijnkade cirkelde enige tijd een Gewone dwergvleermuis baltsend rond.

Er zijn geen vleermuizen uitgevlogen of zwermend waargenomen bij de gebouwen in plangebied.

Er zijn waarnemingen gedaan van:

Gewone dwergvleermuis

Laatvlieger

De waarnemingen hebben betrekking op de volgende functies:

Baltsend

Foeragerend – vliegend (groene stippen geven plaatsen aan waar vleermuizen het meest werden waargenomen)

Verblijf (zomer- en paarverblijf buiten het plangebied)

Figuur 9: Overzicht waarnemingen bij plangebied (rode contour)

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Gierzwaluw

Tijdens de genoemde veldbezoeken zijn veel gierzwaluwen waargenomen boven Bodegraven. Ondanks dat de gierzwaluwen regelmatig in het plangebied actief waren, toonden zij toch geen belangstelling voor de aanwezige gebouwen. *Er zijn geen invliegbewegingen of 'bouncen' bij een potentiële nestplaats waargenomen. De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van de Gierzwaluw kan worden uitgesloten.*

6.2 Vleermuizen

Tijdens de inventarisatiemomenten in juni tot en met september zijn diverse waarnemingen gedaan van vleermuizen.

Rond het plangebied zijn vliegbewegingen, foeragerend en langsvliegend, waargenomen van Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Meervleermuis.

Er zijn geen vleermuisverblijven aangetroffen in de gebouwen in het plangebied.

6.3 Aanbevelingen t.b.v. Gierzwaluw

Omdat er zoveel gierzwaluwen in de zomer in Bodegraven verblijven wordt geadviseerd in de nieuw te bouwen woningen mogelijkheden voor broedgelegenheid in te bouwen. Dit kan middels speciale gevelstenen of dakpannen voor gierzwaluwen. De daken dienen in het geval van dakpannen wel een hoek te hebben van minimaal 45°. Het beste kunnen de pannen groepsgewijs gelegd worden omdat de Gierzwaluw een koloniebroeder is. Belangrijk is dat de nestgelegenheid niet de hele dag in de volle zon ligt. Ook dient er rekening gehouden te worden met de uitvlieghoogte van minimaal 3 meter en een breedte van 1 meter. Er dienen ook geen belemmerende elementen voor het aan- en uitvliegen voor deze openingen te staan.

6.4 Aanbevelingen t.b.v. Vleermuizen

Om de populatie vleermuizen te bevorderen in Bodegraven wordt aanbevolen om in de nieuw te bouwen woningen verblijven voor vleermuizen in te bouwen of vleermuiskasten op te hangen. Tijdens de veldbezoeken werd duidelijk dat de bomen achter nummer 82 aan kan van de Rijnkade een gewild object waren tijdens het foerageren. Er wordt aanbevolen om bij de nieuwbouw enige bomen aan te planten om de foerageermogelijkheden te vergroten.

7 Bronnen

Gebruikte literatuur:

1. Bij12, *Kennisdocument Gewone dwergvleermuis, Pipistrellus pipistrellus*, versie 1.0, juli 2017.
2. BIJ12, *Kennisdocument Ruige dwergvleermuis, Pipistrellus nathusii*, versie 1.0, juli 2017.
3. BIJ12, *Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis, Plecotus auritus*, versie 1.0, juli 2017.
4. BIJ12 *Kennisdocument Rosse vleermuis, Nyctalus noctula*, versie 1.0, juli 2017.
5. BIJ12 *Kennisdocument Watervleermuis, Myotis daubentonii*, versie 1.0, juli 2017.
6. BIJ12, *Kennisdocument Gierzwaluw Apus apus*, versie 1.0, juli 2017.
7. Vleermuis vak beraad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur 2017. *Vleermuisprotocol 2017*, maart 2017.
8. Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Herkenning van Nederlandse vleermuissoorten aan hun geluid, 2001.
9. Kapteyn K., *Vleermuizen in het landschap*, 1995.
10. Ministerie van Economische Zaken, *Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen*, versie 1.3 december 2016.
11. © NDFF - quickscanhulp.nl 29-05-2019 09:24:47.

Internetpagina's

12. www.vogelbescherming.nl
13. www.bij12.nl
14. www.vleermuis.net

Bijlage I: Foto's gebouwen

Nummer 72 Garage

Nummer 72-1 Timmerfabriek

Nummer 74 en 76 Bewoond woonhuis

Nummer 78 en 80 Braakliggend terrein

Nummer 82 Woonhuis met achterliggende schuur

Nummer 84 Kantoorpand met achterliggend kaaspakhuisje

Watersnip Advies

Advies voor ecologie, landschap, water en recreatie

's-Gravenbroekseweg 154
2811 GK Reeuwijk
KvK 29031331
+ 31 (0)182-395460
www.watersnipadvies.info
advies@watersnip.info

